

Uit coma

Zes uur 's ochtends. Ik lig naar de ademhaling van mijn vrouw te luisteren. 'Word wakker schat, dan kan ik nog even tegen je aan komen liggen!' Die uurtjes. Van onschatbare waarde. Altijd geweest. Nu meer dan ooit. Vijf jaar geleden gebeurde het. Onaangeneem. Ver weg was ze. Onbereikbaar. De diagnose kwam hard aan. Een zeer groot herseninfarct, in coma, rechtszijdig verlamd, incontinent, niet lopen en praten. 'Waarschijnlijk verpleeghuis, wat doen bij complicaties, euthanasieverklaring?'

49 is ze pas, godverdomme, waarom nou? Nooit meer vioolspelen, wat ze dertig jaar met overgave deed. Ik ben jaloers. Op mensen die gearmd over straat lopen of samen fietsen. Dat zullen wij nooit meer kunnen. 'Er wordt aan haar bed niet zielig gedaan, we doen of ze alles hoort en begrijpt. Janken doe je op de gang, niet waar ze bij is.'

Drie weken later ontwaakt ze uit coma, ze handelt uitsluitend reflexmatig. Ze bladert door het foto-albumpje dat ik heb samengesteld. Ze herkent niemand. Op mijn verhalen reageert ze niet en ze geeft geen teken van herinnering. Ze is er wel en ze is er niet. Dode, lege ogen nemen alleen maar waar. Zelfstandig eten kan ze niet. Ze laat zich voeren.

Onverwacht meldt een verpleegster dat ze wat heeft gezegd. 'Ja', heeft ze hartgrondig geroepen. Waarom en tegen wie weet niemand. Besloot ze terug te keren naar het leven? Haalt ze begrippen door elkaar en bedoelt ze het tegenovergestelde? Men besluit haar naar Heliomare te laten gaan. Zonder verwachting. Uiteindelijk is ze pas 49 en je weet maar nooit. Geef haar die kans.

Het eerste weekeinde naar huis is een ramp. In de verste verte weet ze niet waar ze woont en hoe haar huis eruitziet. Pas in de woonkamer geeft ze blijk van enige herkenning. Van de rolstoel moet ze in de leunstoel of op het

toilet worden getild. Uren nodig hebben om iets simpels duidelijk te maken. Zes maanden Heliomare: wanhoop en frustratie. Zelfmoordgedachten. Weinig hoop op vooruitgang.

Dagelijks ga ik naar Wijk aan Zee. Om vier uur van huis, half elf thuis. Wachten op een koud, tochtig station. Na zes maanden is ze nog lang niet uitgerevalideerd, psychisch gaat het bergafwaarts. Ik besluit om haar thuis te halen.

Na twee hernia-operaties en een open-hartoperatie ben ik zelf afgekeurd. En ik kan dus hele dagen voor haar zorgen. Geestelijk gaan we de strijd volledig aan. Met moeite, hoe is dat in godsnaam mogelijk, krijg ik van Thuiszorg een ochtend in de week hulp. Bij haar thuiskomst hangt de vlag uit. De buurt brengt een aubade.

We weten - nog meer dan voorheen - wat betekent: 'in voor- en tegenspoed', 'goede en kwade dagen', 'for better for worse'. Ongelooflijk hoe haar karakter zich in gunstige zin ontwikkelt. Na vijf jaar is het leven weer een feest.

Een pacemaker heft haar hartritmestormen op, ze is minder vermoeid. Ze praat voluit. Van vioolspelen is geen sprake, maar ze heeft een tenorblokfluit die met een ingenieus kleppensysteem is aangepast voor het eenhandig spelen. Ze heeft privé-fluitles. Met haar vorige 'scootmobiel' reed ze 16.550 kilometer. Met haar nieuwe rijdt ze twintig kilometer per uur, zestig kilometer per dag: die gaat sneller! We gaan zonder rolstoel met de trein. We zijn op vakantie in Canada geweest. 'Schat, ben je wakker? Ik kom nog even tegen je aan liggen. Over een uurtje moeten we echt ons bed uit.' We gaan naar Amsterdam: een concert in het Concertgebouw, wat eten, naar het Rijksmuseum.

M.C. Torenvlied, Heerhugowaard

In **NL** schrijven lezers over hun huïselijk leven. Dit is aflevering 532.